

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

НЕЧЕПОРЕНКО МАРІЯ АНАТОЛІВНА

УДК 37.032:372.881.1

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ
МОВ ДО ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО САМОРОЗВИТКУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому національному аграрному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Джеджула Олена Михайлівна,
Вінницький національний аграрний
університет, завідувач кафедри математики,
фізики та комп'ютерних технологій.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Гомонюк Олена Михайлівна,
Хмельницький національний університет,
професор кафедри практичної психології і
педагогіки;

кандидат педагогічних наук
Козолуп Марія Степанівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, доцент кафедри іноземних
мов для природничих факультетів.

Захист відбудеться 19 квітня 2019 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, зала засідань).

Із дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

Автореферат розісланий 18 березня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Збільшення впливу гуманістичних концепцій суспільного розвитку, посилення процесу глобалізації, стрімке зростання обсягу і ролі інформації, розширення освітніх можливостей в умовах інформального навчання висувають нові вимоги до особистості та компетентнісних характеристик педагога і передбачають оптимізацію змісту професійної підготовки вчителя іноземних мов.

Освіта сьогодні повинна розглядатись як процес, який триває протягом усього життя та розкриває можливості для постійного саморозвитку особистості, а не як сформований результат навчання після закінчення закладу вищої освіти. Особливо актуальним є питання вдосконалення підготовки вчителів іноземних мов. Академічна мобільність та свобода, включення в міжнародний освітній простір стають все більш необхідними в умовах соціально-економічних трансформацій нашої держави. Сучасний учитель іноземних мов повинен виступати у ролі інноватора, менеджера-організатора освітнього процесу, дослідника власної професійної діяльності та чинити розвивальний вплив на навчальну траєкторію своїх учнів, репрезентуючи культурні цінності та особливості народу, мову якого викладає, а також демонструвати можливість використання іноземної мови як засобу здійснення міжкультурної комунікації, отримання додаткової інформації, відкриття іншого культурного світу, засобу розвитку власної особистості, пізнавальних здібностей, культурних інтересів і соціальних потреб. Для ефективного виконання вчителем іноземних мов поставлених завдань важливо вже на етапі підготовки до професійної діяльності формувати прагнення студентів до самовиховання та самоосвіти, мотивацію і зацікавленість у підвищенні рівня професійної та іншомовної комунікативної компетентності, розкривати можливості використання потенціалу іноземної мови як ефективного інструменту реалізації індивідуальної стратегії професійно-особистісного саморозвитку.

Теоретико-методологічним підґрунтям розбудови орієнтованої на саморозвиток професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов на сучасному етапі є фундаментальні філософські та педагогічні концепції особистісно-орієнтованої освіти та індивідуалізації навчання (І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, О. Пехота, Г. Терещук, А. Хелмке (A. Helmke)), гуманістичної психології та теорії розвитку особистості в процесі діяльності (Г. Балл, Л. Виготський, В. Маралов, А. Маслоу (A. Maslow), С. Рубінштейн), компетентнісна парадигма та професійна підготовка вчителя іноземних мов (В. Баркасі, Н. Бібік, О. Бігич, І. Бім, М. Варгіз (M. Varghese), Д. Енрайт (D. Enright), М. Козолуп, Н. Микитенко, С. Ніколаєва, Дж. Річардс (J. Richards), В. Хелспер (W. Helsper)), концептуальні засади проектування освітнього середовища на основі інтегративного навчання та запровадження інформаційно-комунікативних інновацій (М. Братко, Р. Гуревич, О. Джеджула, М. Кадемія, І. Роберт, Ф. Скапіні (F. Scapini), Дж. Ульман (J. Ulman), Т. Франчук, М. Хубер (M. Huber), О. Ярошинська, В. Ясвін).

Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить про наявність глибокого інтересу до різних аспектів проблеми формування готовності до професійно-особистісного саморозвитку. Питанням саморозвитку особистості, формування

аутопсихологічної компетентності фахівця присвячено роботи О. Гомонюк, С. Кузікової, В. Лозового, Н. Лосевої, В. Маралова, Г. Мешко, Л. Сідак. Особливу увагу науковців зосереджено на обґрунтуванні самовдосконалення і саморозвитку індивіда як суб'єкта професійної діяльності (К. Альбуханова-Славська, К. Бауер (К. Bauer), А. Деркач, В. Ковальчук, А. Маркова, Л. Мітіна, Г. Селевко, В. Фрицюк, П. Харченко, В. Чайка), формуванні готовності майбутніх фахівців різних галузей до професійного саморозвитку (А. Бистрюкова, А. Лисенко, С. Некрасова, О. Пехота, О. Серняк, Н. Чорна). Огляд публікацій останніх років свідчить про розкриття процесів особистісного становлення та професійного зростання у діалектичному взаємозв'язку (Г. Гуменюк, Н. Єршова, Л. Зеня, Н. Панова) та виокремлення поняття «професійно-особистісний саморозвиток» у наукових розвідках Н. Мирончук, М. Поплавської, О. Худенко.

Актуальність дослідження підкреслюються низкою суперечностей між:

- об'єктивною значущістю проблеми формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку і недостатньою теоретико-методичною розробленістю цієї проблеми;

- постійним зростанням вимог суспільства щодо підготовки вчителів іноземних мов в умовах неперервної освіти і наявним недостатнім рівнем їхньої фахової компетентності;

- необхідністю формування у студентів концептуальних знань про особливості професійної діяльності вчителя іноземних мов, вплив особистісних характеристик на виконання професійних функцій, можливості самореалізації потенціалу особистості в межах обраного фаху та відсутністю практичних засобів використання інтегративного ресурсу іноземної мови для реалізації зазначеної мети;

- значним дидактичним потенціалом інформаційно-освітнього середовища та недостатнім рівнем його використання для формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

Отже, багатофункціональність діяльності, динамічні зміни у сфері професійної підготовки, необхідність неперервного вдосконалення професійних компетентностей та особистісних якостей майбутніх учителів іноземних мов зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Вінницького національного аграрного університету «Дослідження інноваційних технологій викладання мовознавчих дисциплін у вищій школі в контексті формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю» (державний реєстраційний номер 0112U006698). Тема дисертації затверджена вченою радою Вінницького державного аграрного університету (протокол № 2 від 20.09.2013 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 22.10.2013 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – професійно-особистісний саморозвиток у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Мета дослідження – визначити, обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сучасний стан проблеми формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

2. На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних досягнень визначити сутність готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку та конкретизувати компоненти, критерії, показники її сформованості.

3. Спроекувати структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

Для досягнення поставленої мети в роботі були використані такі загальнонаукові **методи дослідження:**

– *теоретичні:* системний аналіз нормативних актів для визначення стану проблеми формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку; аналіз, синтез, порівняння й узагальнення наукової літератури з філософії, педагогіки, психології, для уточнення змісту понять: «професійно-особистісний саморозвиток», «готовність майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку»; моделювання для розробки структурно-функціональної моделі та методики реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

– *емпіричні:* анкетування, інтерв'ювання, спостереження, співбесіди, педагогічний експеримент – для визначення показників і рівнів сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку; анкетування, тестування, опитування, ранжування для діагностики та моніторингу динаміки перебігу експериментальної роботи; педагогічний експеримент для перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку; методи математичної статистики для обробки результатів експериментальної роботи.

Експериментальна база дослідження – Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Хмельницький національний університет, Житомирський державний університет імені Івана Франка. У педагогічному експерименті взяли участь 386 студентів, 11 викладачів іноземних мов.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше:*

– *обґрунтовано та експериментально перевірено* педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку (формування мотивації до професійно-особистісного

саморозвитку через комплекс стимулювальних чинників; використання інтегративного ресурсу іноземної мови для здійснення професійно-особистісного саморозвитку; застосування смарт середовища професійно-особистісного саморозвитку);

– *створено* структурно-функціональну модель, яка забезпечує досягнення поставленої мети – формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку через взаємозв'язок і цілісність поетапного процесу реалізації педагогічних умов (прогностичний, проектувальний, практичний), використання форм, методів, засобів та розкриття компонентів, критеріїв, показників і рівнів сформованості досліджуваного виду готовності;

– *уточнено* зміст та конкретизовано структуру ключового поняття «готовність майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку» через виокремлення мотиваційно-спрямовального, інформаційно-інтегративного, особистісно-регулятивного, рефлексивно-коригувального компонентів та відповідних критеріїв і показників, визначено та охарактеризовано низький, середній, високий рівні сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку;

– *удосконалено* зміст (інформаційно-методичне забезпечення навчальних дисциплін «Практичний курс основної мови», «Аналітичне читання»), методи (активного і проблемного навчання: дискусії, моделювання ситуацій, навчальні ігри; самостійної та групової позааудиторної роботи: опрацювання літератури іноземною мовою, онлайн-робота з освітніми веб-ресурсами, веб-квести; методу кейсів, «Портфоліо»), організаційні форми (практичні заняття; самостійна робота; групова робота; тренінги; воркшопи; індивідуальні та групові консультації; круглі столи; диспути; конференції; індивідуально-пошукова робота; засоби (тематичні інформаційні модулі та практикуми, матеріали та ресурси смарт середовища) формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, які систематизовано у формі поетапної методики реалізації педагогічних умов.

Подальшого розвитку набули теоретико-методичні аспекти інтерактивної взаємодії та менторського супроводу суб'єктів інформаційного середовища професійно-особистісного саморозвитку.

Практичне значення дослідження полягає у розробці методичного супроводу реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, діагностичного інструментарію для визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку; комплексу інтерактивних освітніх ресурсів за тематикою професійно-особистісного саморозвитку вчителя іноземних мов.

Видано навчальний посібник «Професійно-особистісний саморозвиток педагога в контексті актуальних трендів освітньої парадигми сучасності» та методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Практичний курс основної мови» із циклу професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Створено смарт середовище у формі вебміксу за тематикою професійно-особистісного

саморозвитку, що охоплює авторський тематичний блог «Педагог – професіонал та всебічно розвинена особистість», електронне портфоліо, веб-квест «Готовність учителя іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку: теоретична рефлексія».

Результати дисертаційного дослідження **впроваджено** в освітній процес Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (довідка № 01-12/26.4/726 від 25.06.2018 р.), Хмельницького національного університету (довідка № 3 від 20.02.2017 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 1/459 від 29.05.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. У колективній монографії [3] представлена стаття автора, що характеризує структурні компоненти готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. У статті [15] здобувачем висвітлено можливості інформаційних освітніх середовищ для впровадження в освітній процес інноваційних технологій, що забезпечують інтерактивність навчання. У навчальному посібнику [16] автору належать розділи, присвячені розкриттю основних професійно значущих особистісних характеристик сучасного педагога, феномена професійно-особистісного саморозвитку педагога, алгоритму та ефективних інструментів його здійснення, а також у розробці тематичних завдань у формі кейсів. Ідеї співавторів у дисертаційній роботі не використовувалися.

Апробація основних теоретичних і практичних результатів дослідження здійснювалась на науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Педагогіка і психологія в еру збільшення впливу інформації – 2017» (Будапешт, 2017), «Актуальні наукові дослідження в сучасному світі» (Переяслав-Хмельницький, 2017), «Європейська стратегія створення освітнього середовища у вищих технічних і професійних навчальних закладах» (Рівне, 2017), «Проблеми математичної освіти: виклики сучасності (2018)» (Вінниця, 2018), «Наука, дослідження, розвиток» (Познань, 2018); *всукраїнських*: «Сучасні тенденції освіти» (Миколаїв, 2013), «Сучасні тенденції науки та освіти: актуальні проблеми германістики та перекладознавства» (Миколаїв 2014), «Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці» (Вінниця, 2016, 2017, 2018).

Публікації. Основні положення й висновки дослідження відображено у 17 опублікованих працях: 4 статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у закордонному науковому періодичному виданні, 1 стаття – у колективній монографії, 9 статей і тез – у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій, 1 навчальний посібник, 1 методичні рекомендації.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (272 найменування, з них 57 іноземною мовою), 19 додатків на 67 сторінках. Повний текст дисертації складає 290 сторінок, з них 183 сторінки основного тексту, що містить 22 таблиці та 23 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, її актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, методи дослідження; сформульовано наукову новизну, практичне значення здобутих результатів; наведено дані про їх апробацію і впровадження; охарактеризовано структуру дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку»** проаналізовано стан проблеми формування готовності до професійно-особистісного саморозвитку в теорії і практиці професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, обґрунтовано сутність і структуру зазначеної готовності та охарактеризовано структурно-функціональну модель її формування.

Відповідно до світових тенденцій розвитку освітньої парадигми одним з основних завдань вищої професійної освіти є виховання гармонійно розвинутої, ініціативної, активної, творчої, нестандартно мислячої особистості, що прагне до саморозвитку. Таку особистість вирізняє високий рівень загальної і професійної культури, глобальне мислення і планетарна свідомість, адаптивність до швидких змін, мобільність, суб'єктність, здатність працювати в команді, широкий кругозір і глибокі пізнання в обраній сфері діяльності, готовність до постійної роботи над собою та рівнем професійної компетентності.

Аналіз професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Німеччині, Великобританії та США дає змогу виокремити такі основні напрями вдосконалення педагогічної освіти в зарубіжних освітніх системах: зміна ролі педагогічної практики (практична професійна підготовка переноситься в школу, широка мережа стажувань, у тому числі закордонних); менторський супровід на початку входження у професійну діяльність (І. Козаченко); розповсюдження практики перевернутого навчання (С. Кім (S. Kim), Н. Парк (N. Park)); інтерпретація результатів навчання у формі компетентностей; увага до формування особистісних якостей учителя (А. Готсданкер-Вілікенс (A. Gottsdanker-Willikens), П. Леонард (P. Leonard)); посилення частки самостійної підготовки; поширення практики інтегративних курсів (Д. Енрайт (D. Enright)).

Незважаючи на утвердження у суспільстві нових гуманістичних ідеалів та ціннісного ставлення до навчання протягом життя загалом та до процесу саморозвитку зокрема, в практиці професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні майже не має інтегративних курсів, що розкривають проблематику формування творчої індивідуальності вчителя, самореалізації особистісного потенціалу в процесі професійної діяльності. Не повною мірою реалізовано дидактичні можливості інформаційного-освітнього середовища для неперервної самоосвіти та рефлексивної саморегуляції рівня розвитку професійних та особистісних компетентностей студентів.

Аналіз міждисциплінарних філософських, психологічних та педагогічних наукових досліджень К. Альбуханової-Славської, Д. Барана, А. Бистрюкової, А. Деркача, М. Д'яченка, Л. Кандиновича, В. Ковальчук, С. Кузікової, А. Лисенка, В. Лозового, В. Маралова, А. Маркової, С. Некрасової, О. Пехоти, Г. Селевка, О. Серняка, Л. Сідак, В. Фрицюк свідчить, що готовність майбутніх учителів до професійно-особистісного саморозвитку розглядається як професійно важлива

особистісна якість, що виникає внаслідок інтеграції мотивів, потреб, цінностей, професійної самосвідомості, системи психолого-педагогічних, методичних та спеціальних знань, умінь і навичок; як прагнення до творчої самореалізації, бажання досягти високих результатів під час виконання професійної діяльності.

Ми трактуємо готовність майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку як складне професійно-особистісне утворення, що охоплює мотиваційно-спрямувальний, інформаційно-інтегративний, особистісно-регулятивний, рефлексивно-коригувальний компоненти і слугує основою для постійного підвищення рівня професіоналізму та самореалізації особистості майбутніх учителів іноземних мов. *Мотиваційно-спрямувальний* компонент відображає взаємозв'язок мотивів, цілей, ціннісних орієнтацій, спонукальних причин професійно-особистісного саморозвитку та педагогічної спрямованості майбутніх учителів іноземних мов. Оволодіння системою загальнопедагогічних і фахових знань, поінформованість про сутність, функції, особливості, складові елементи професійно-особистісного саморозвитку, а також механізми, способи, методи його здійснення розкривають сутність *інформаційно-інтегративного* компонента. Осмислення характеру власної особистості та окреслення напрямів вдосконалення професійно важливих особистісних якостей, здатність реалізувати та контролювати намічену стратегію професійно-особистісного саморозвитку на основі процесів самоприйняття, самопрогнозування та саморегуляції представлено у формі *особистісно-регулятивного* компонента. *Рефлексивно-коригувальний* компонент передбачає вироблення навичок самоконтролю, критичне ставлення до себе, суб'єктну позицію майбутніх учителів іноземних мов, вміння адекватно оцінити доцільність виконуваних дій, вплив середовищних чинників, прогнозування та коригування діяльності в процесі професійно-особистісного саморозвитку.

Для графічної інтерпретації процесу формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку нами розроблено структурно-функціональну модель, зображену на рис. 1.

Структурно-функціональна модель відображає систему, що визначає мету, розкриває компонентний склад та характеризує процес формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, відображаючи педагогічні умови, зміст, форми, методи і засоби навчання, що спрямовані на підвищення мотивації та інтересу, ознайомлення з особливостями професійно-особистісного саморозвитку і можливостями використання іноземної мови та смарт середовища для його здійснення.

Ефективність упровадження педагогічних умов на основі запропонованої структурно-функціональної моделі перевіряється за допомогою виокремлених критеріїв та відповідних показників. *Спонукальний критерій* визначається за такими показниками, як мотиви навчальної діяльності, мотиви досягнення успіху, зацікавленість професійною діяльністю, інтерес до іноземних мов. Сукупність знань про сутність та вміння використовувати інтегративний ресурс іноземної мови як інструмент професійно-особистісного саморозвитку, а також предметні знання з іноземної мови характеризують *когнітивний критерій*.

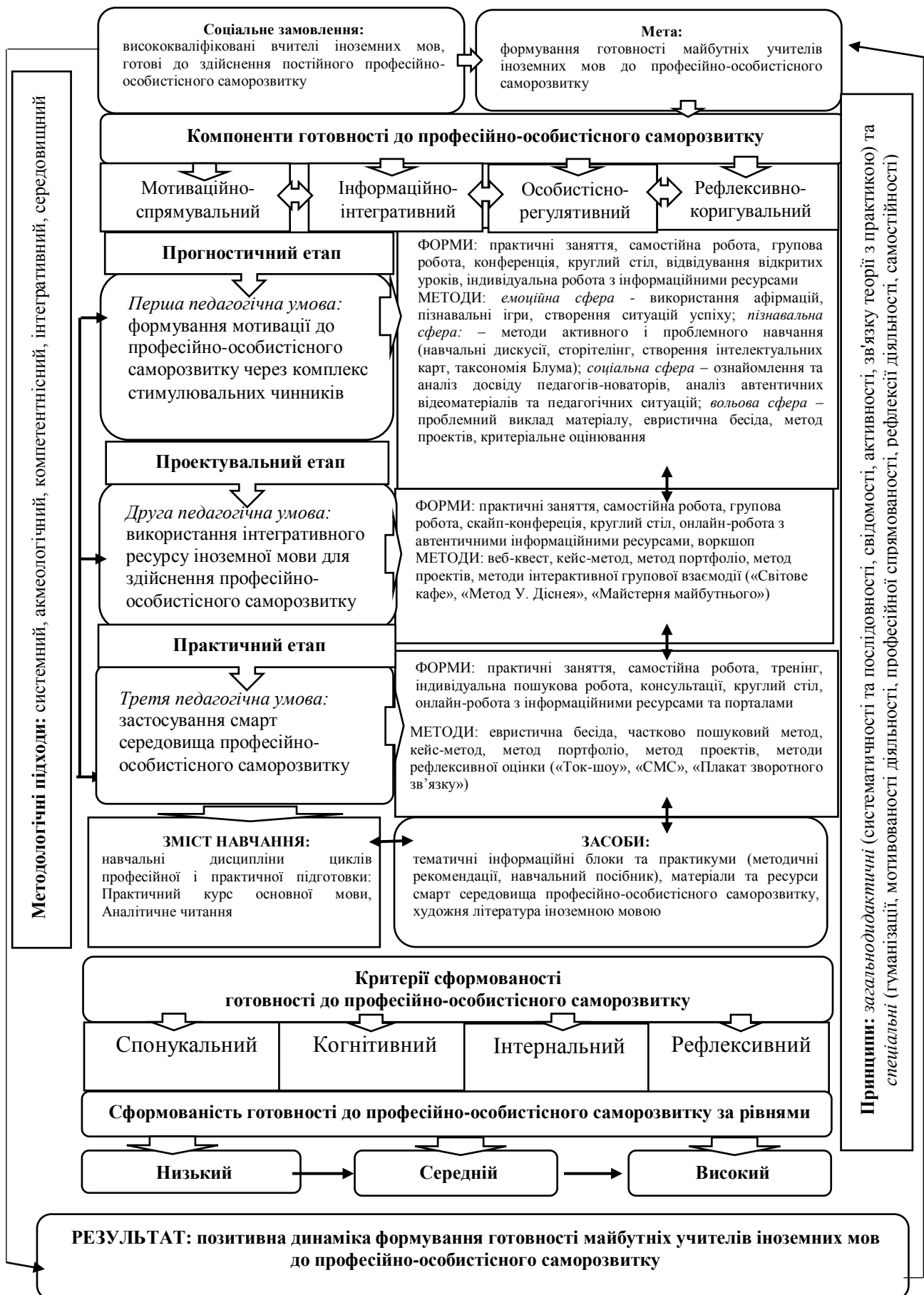

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку

Показниками за *інтернальним критерієм* є об'єктивна самооцінка, вміння здійснювати саморегуляцію, сформованість особистісних якостей та оперування комплексом методів, засобів, форм і механізмів здійснення професійно-особистісного саморозвитку.

Рівень сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку за *рефлексивним критерієм* визначають такі показники: вміння самоаналізу, самокорекція, навички інтерактивної взаємодії у смарт середовищі професійно-особистісного саморозвитку.

Прогнозованим результатом у структурно-функціональній моделі передбачено позитивну динаміку формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

Другий розділ дослідження **«Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку»** розкриває сутність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку та особливості поетапної методики їх реалізації.

Першу педагогічну умову – формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку через комплекс стимулювальних чинників реалізовано на *прогностичному етапі*. Цей етап забезпечує розвиток у майбутніх учителів іноземних мов стійкого бажання пізнавати себе та працювати над собою, ставати професіоналом своєї справи. Застосування комплексу стимулювальних чинників протягом прогностичного етапу сприяє виникненню потреби самоактуалізації, досягнення успіху, прагнення майбутніх учителів іноземних мов розкривати особистісний потенціал та самореалізуватися в контексті професійної діяльності.

Під *мотивацією до професійно-особистісного саморозвитку* розуміємо інтеграцією потреби в особистісному самовдосконаленні та професійному зростанні на основі взаємних трансформацій навчальних та професійних мотивів, мотивів особистісного становлення і досягнення успіху, що спонукають студентів до саморозвитку, сприяють виробленню у майбутніх учителів прагнення до постійного вдосконалення професійних компетентностей та безупинного особистісного зростання. Ґрунтуючись на засадах концепції зовнішньої і внутрішньої мотивації особистості, дослідженнях мотиваційних аспектів навчальної і професійної діяльності (С. Занюк, С. Злате (S. Zlate), Є. Ільїн, Д. Макклелланд (D. McClelland), Д. Стірлінг (D. Stirling)), положень соціально-когнітивної теорії (А. Бандура (A. Bandura)) та теорії самодетермінації особистості Е. Дісі (E. Deci) та Р. Раяна (R. Ryan), виокремлено комплекс стимулювальних чинників на емоційну, пізнавальну, соціальну і вольову сфери особистості майбутніх учителів іноземних мов, які сприятимуть трансформації зовнішніх стимулів у внутрішні мотиви здійснення професійно-особистісного саморозвитку.

Стимулювальними чинниками впливу на *емоційну сферу* є створення позитивного емоційного фону, ситуацій емоційно-моральних переживань, зокрема ситуацій успіху, використання методу афірмацій, прийомів: «Клубок», «Крісло успіху», «Золотий/гарячий стілець».

Методи активного та проблемного навчання (навчальні дискусії, сторітелінг, створення інтелектуальних карт, таксономія Блума), впливаючи на *пізнавальну*

сферу особистості, сприяють ефективному розвитку розумових і творчих здібностей, самостійності студентів, включенню їх у пошукову та дослідницьку діяльність, що відкриває можливості розвитку мотивації до професійно-особистісного саморозвитку.

Особистий приклад викладача, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом та здобутками вчителів-новаторів, розв'язання педагогічних ситуацій, перевернуте навчання, аналіз автентичних відеоматеріалів, впливаючи на *соціальну сферу* особистості, формують ціннісний орієнтир та наочний результат процесу професійно-особистісного саморозвитку.

Вплив на *вольову сферу* особистості відбувається із використанням методу проектів, надання можливості вибору завдань і форм контролю, застосуванням стимулювального та критеріального оцінювання, що сприяє усвідомленню студентами цілей навчання та докладання максимальних зусиль для їх реалізації.

На прогностичному етапі в процесі вивчення дисципліни «Практичний курс основної мови» опрацьовано інформаційні блоки та практикуми за тематикою зовнішньої та внутрішньої мотивації особистості, компетентнісної характеристики вчителя іноземних мов. На заняттях із «Аналітичного читання» використано літературу, що сприяє формуванню мотивації до професійно-особистісного саморозвитку (В. Ісааксон «Ейнштейн. Геній та поп зірка») та літературу, спрямовану на самопізнання, цілепокладання, формування ціннісного ставлення до професійно-особистісного саморозвитку (Е. Канетті «Врятований язик. Історія однієї юності») за авторським алгоритмом, що передбачає актуалізацію знань, опрацювання твору (текстового фрагмента), презентацію та особистісну інтерпретацію змісту.

На *проектувальному етапі* під час реалізації другої педагогічної умови – використання інтегративного ресурсу іноземної мови для здійснення професійно-особистісного саморозвитку, вирішуються такі завдання, як: оволодіння системою спеціальних знань про особливості професійно-особистісного саморозвитку, тактику і способи його здійснення; осмислення характеристик власної особистості, визначення суперечностей між «Я-реальним» та «Я-ідеальним», створення «Я-концепції»; окреслення напрямів удосконалення особистісних рис та професійно-педагогічної компетентності; визначення індивідуальної стратегії професійно-особистісного саморозвитку; вироблення електронного портфоліо, що систематизуватиме теоретичні та практичні напрацювання.

Інтегративний ресурс реалізує можливість передачі через іноземну мову в процесі навчання не абстрактної лінгвістичної інформації (фонетичної, граматичної, лексичної), а тематично згрупованого, систематизованого змістового наповнення відповідно до освітніх цілей загалом та залежно від потреб особистості в рамках майбутньої діяльності зокрема. Інтегративний матеріал, що охоплює релевантно дібрані та методично структуровані навчальні матеріали (тексти, практичні завдання, художню літературу, відео та аудіо файли, навчальні онлайн-курси, веб-ресурси тощо) за тематикою професійно-особистісного саморозвитку вчителів іноземних мов, розроблено з урахуванням концептуальних засад предметно-мовного інтегрованого навчання (англ. CLIL) (Д. Койл (D. Coyle), Д. Марш (D. Marsh),

Ю. Руднік, В. Савік (V. Savic)) та результатів аналізу робочих програм навчальних дисциплін «Практичний курс основної мови» й «Аналітичне читання».

Інформаційні блоки, інтегровані до змісту навчальної дисципліни «Практичний курс основної мови», на цьому етапі розкривають особливості концепту «готовність до професійно-особистісного саморозвитку», механізми рефлексивних процесів, а також функціональні можливості електронного портфолію. Практикуми представлені у формі круглого столу за результатами проходження авторського веб-квесту, кейсів, воркшопу зі створення індивідуального електронного портфолію. До змісту навчальної дисципліни «Аналітичне читання» включено літературу професійно-педагогічного спрямування (Д. фон Хорн «111 причин бути вчителем»).

Третю педагогічну умову – створення смарт середовища професійно-особистісного саморозвитку – реалізовано на *практичному етапі* з використанням таких методів, як евристична бесіда, частково пошуковий метод, кейс-метод, метод портфолію, метод проєктів, методи рефлексивної оцінки («Ток-шоу», «СМС», «Плакат зворотного зв'язку» тощо).

На цьому етапі основним видом роботи стала індивідуальна практична реалізація стратегії професійно-особистісного саморозвитку, рефлексивна оцінка її ефективності, корекція недоліків, а також самостійна навчально-пізнавальна та пошукова діяльність, спрямована на створення смарт середовища професійно-особистісного саморозвитку – персонального робочого простору інтерактивної взаємодії майбутніх учителів із професорсько-викладацьким складом ЗВО, однокласниками, талановитими педагогами, однодумцями через інформаційні ресурси, які відображають тематичне змістове навантаження (контент) за проблематикою професійно-особистісного саморозвитку (рис.2). Смарт середовище спроектовано з урахуванням основних положень інноваційної технології смарт навчання (З. Жу (Z. Zhu), С. Кім (S. Kim), Р. Копер (R. Koper), А. Лі (A. Lee)) та концепції персонального навчального середовища (англ. Personal learning environment) (М. Біркхард (M. Birghard), Л. Кастанеда (L. Castañeda)).

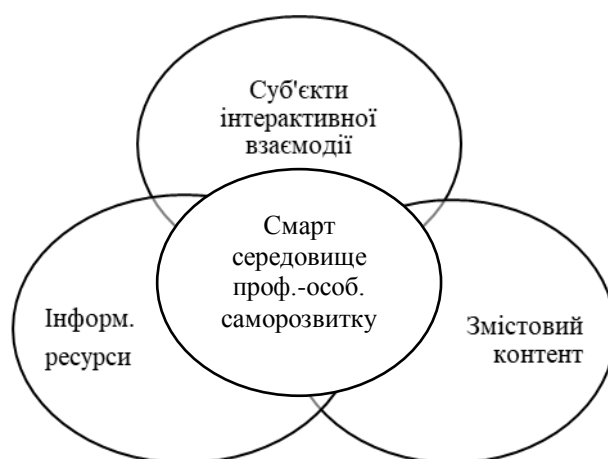

Рис.2. Структура смарт середовища професійно-особистісного саморозвитку

Сутнісними характеристиками смарт середовища професійно-особистісного саморозвитку майбутніх учителів іноземних мов є «П'ять-і» (інформативність, інтегративність, інноваційність, індивідуалізація, інтерактивність).

Змістове забезпечення дисциплін «Практичний курс основної мови» та «Аналітичне читання» представлено у формі інформаційних блоків, що характеризують педагогічні та психологічні аспекти самооцінки особистості та інноваційні педагогічні, а також інформаційні технології як сходинки на шляху до креативності; кейсу «Рефлексія процесу професійно-особистісного саморозвитку: практичний аспект», тренінгу «Смарт середовище професійно-особистісного саморозвитку»; практико-орієнтованої літератури (С. Кові «Сім звичок високоефективних людей»).

У процесі діяльності, спрямованої на професійно-особистісний саморозвиток, виокремлені етапи, форми і методи роботи часто переплітаються між собою та використовуються комплексно. Розроблена методика визначає алгоритм роботи над найбільш важливими структурними елементами інформаційно-методичного забезпечення формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку та реалізовує функцію базового орієнтиру для створення індивідуальної програми професійно-особистісного саморозвитку.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку»** охарактеризовано етапи дослідження, висвітлено методику проведення дослідно-експериментальної роботи, зроблено висновки.

Проведене дослідження здійснювалось у три послідовних етапи: констатувальний, формувальний та контрольний.

Упродовж констатувального етапу проаналізовано стан розробленості проблеми та сутності професійно-особистісного саморозвитку майбутніх учителів іноземних мов, а також результати діагностичних зрізів, що передбачали спостереження за навчальною діяльністю та поведінкою майбутніх учителів іноземних мов, бесіди, опитування, інтерв'ювання, анкетування, валідні психодіагностичні методики (за Т. Ільїною, О. Білою), тестування (за Д. Леонтьєвим, Є. Бажиним, Е. Голинкіною, Л. Еткіндом, М. Рокічем), авторські опитувальники та тести (контрольні роботи для визначення рівня знань про професійно-особистісний саморозвиток, тест «Чи вмю я послуговуватися інтегративним ресурсом іноземної мови?», контрольні зрізи предметних знань із дисциплін «Практичний курс основної мови» та «Аналітичне читання», опитувальник сформованості необхідних особистісних якостей для здійснення професійно-особистісного саморозвитку, опитувальник «Selbstanalyse von der persönlichen Aktivität» (Самоаналіз індивідуальної діяльності), карту оцінки сформованості навичок інтерактивної взаємодії у смарт середовищі. Для забезпечення прозорості та коректності проведення експериментальної роботи на початку експерименту здійснено визначення однорідності ЕГ та КГ, вирівнювання їх складу за навчальними досягненнями, експертне оцінювання викладачами отриманих діагностичних результатів.

Експериментальні дані, отримані на констатувальному етапі, засвідчили сформованість готовності до професійно-особистісного саморозвитку у студентів обох груп переважно на низькому (КГ – 25,03%, ЕГ – 25,67%) та середньому рівнях (КГ – 57,99%, ЕГ – 57,85%). Лише 16,48% студентів ЕГ та 16,98% студентів КГ мали

високий рівень, що підтвердило необхідність упровадження в навчальний процес обґрунтованих педагогічних умов.

Після завершення формувального етапу педагогічного експерименту, під час якого було упроваджено в навчальний процес педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку із використанням авторської поетапної методики їх реалізації, відбулося контрольне діагностування сформованості зазначеної готовності.

За результатами контрольного етапу дослідження виявилось значне скорочення відсотка студентів ЕГ з низьким та середнім рівнями (відповідно до 13,26% та 44,34%). Одночасно спостерігалось значне зростання відсотку студентів ЕГ з високим рівнем – до 42,4% (рис. 3).

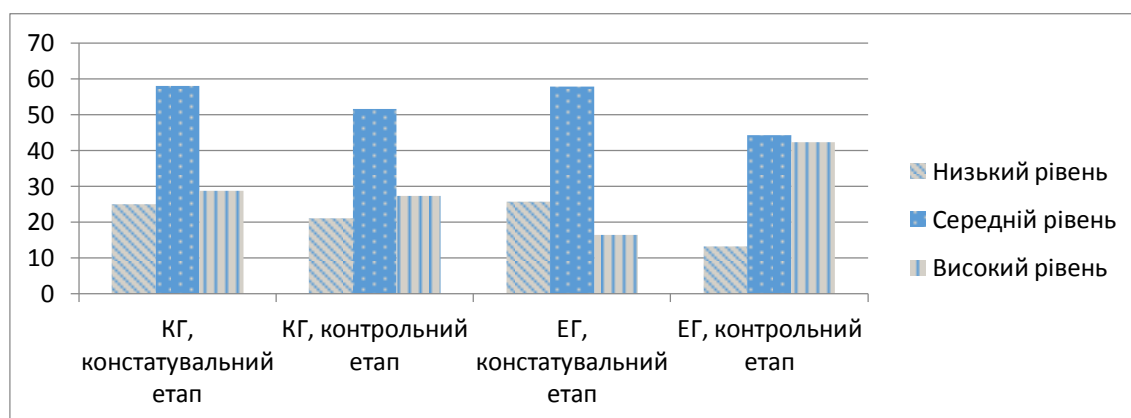

Рис.3. Динаміка рівнів готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку впродовж експериментальної роботи

Проведений якісний аналіз вказує на позитивні зрушення у студентів ЕГ за всіма компонентами готовності до професійно-особистісного саморозвитку. Використання критерію Пірсона на рівні значень 0,05 підтвердило статистичну значущість відмінностей сформованої готовності в ЕГ та КГ.

Здійснена науково-дослідна робота засвідчила результативність формування готовності до професійно-особистісного саморозвитку студентів в експериментальних групах за всіма показниками.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного теоретично-експериментального дослідження формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку дали змогу зробити такі висновки та узагальнення:

1. Аналіз нормативного та навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов свідчить, що основними принципами педагогічної освіти є неперервність, інтеграція найкращого світового досвіду, всебічний розвиток і самореалізація особистості. Наукові розвідки сучасних дослідників та оцінка організаційно-педагогічних засад професійної підготовки вчителів іноземних мов у Німеччині, Великобританії та США розкривають переваги практичної спрямованості навчального процесу, збільшення частки самоосвітньої

діяльності, використання методів проблемного навчання, рефлексивної самооцінки та самомоніторингу, менторського супроводу навчальної та професійної діяльності.

З'ясовано, що попри постійне розширення компетентнісної парадигми вчителя іноземних мов (іншомовна комунікативна, методична, цифрова, аутопсихологічна компетентності) в навчальному процесі підготовки вчителів іноземних мов в Україні домінують традиційні форми організації навчання, недостатньо розроблені або відсутні інтегративні методики викладання матеріалу, спостерігається низький рівень використання інформаційних технологій, проведення навчально-дослідницьких проєктів. Разом зі збільшенням частки самостійної роботи студентів недостатньо розробленим є методичний супровід цього виду діяльності. Результати констатувального етапу дослідження засвідчили низький рівень професійної самосвідомості та мотивів досягнення успіху і самореалізації майбутніх учителів іноземних мов, відсутність у них ціннісного ставлення до навчання протягом життя, теоретичних знань і практичних умінь самостійного діагностування та вдосконалення власних компетентнісних характеристик, що актуалізувало необхідність цілеспрямованого формування готовності до професійно-особистісного саморозвитку.

2. Готовність до професійно-особистісного саморозвитку відображає психологічний настрій майбутнього вчителя, усвідомлення себе як професіонала, своїх особистісно-значущих професійних якостей та недоліків, ціннісне ставлення до саморозвитку, мотивацію самореалізації на педагогічному шляху, володіння системою спеціальних знань про особливості цього процесу, тактику і алгоритм його здійснення. *Готовність до професійно-особистісного саморозвитку* ми визначаємо як складне професійно-особистісне утворення, що охоплює мотиваційно-спрямувальний, інформаційно-інтегративний, особистісно-регулятивний, рефлексивно-коригувальний компоненти і слугує основою для постійного підвищення рівня професіоналізму та самореалізації особистості майбутніх учителів іноземних мов. Відповідно до виокремлених компонентів визначено критерії сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, які конкретизовано у показниках: *спонукальний критерій* (мотиви навчальної діяльності, мотиви досягнення успіху, зацікавленість професійною діяльністю, інтерес до іноземних мов); *когнітивний критерій* (сукупність знань про сутність професійно-особистісного саморозвитку та вміння використовувати інтегративний ресурс іноземної мови як інструмент його здійснення, предметні знання з іноземної мови); *інтернальний критерій* (об'єктивна самооцінка, вміння здійснювати саморегуляцію, сформованість особистісних якостей та оперування системою методів, засобів, форм і механізмів здійснення професійно-особистісного саморозвитку); *рефлексивний критерій* (вміння самоаналізу, самокорекція, навички інтерактивної взаємодії у смарт середовищі професійно-особистісного саморозвитку). Виділено та схарактеризовано низький, середній та високий рівні сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

3. Спроектовано структурно-функціональну модель, що дало змогу графічно представити процес формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку та цілісно схарактеризувати сутність

досліджуваної проблеми у взаємозв'язку мети, соціального замовлення, компонентного складу, педагогічних умов, етапів, методів, форм і засобів. Прогнозованим результатом розробленої моделі є позитивна динаміка формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, що досягається через розвиток сукупності професійних компетентностей і стійкої потреби в особистісному саморозвитку, підвищення рівня мотивації і пізнавальної активності, стимулювання суб'єктної позиції студента в мультикультурному інформаційно-освітньому середовищі. У структурно-функціональній моделі відображено зворотній зв'язок та взаємообумовленість усіх блоків, що дало змогу коригувати форми і методи навчання, розробити релевантні до змісту навчання засоби, забезпечити послідовність реалізації педагогічних умов, а також діагностику й підвищення рівня досліджуваного виду готовності на основі критеріїв, відповідних її компонентного складу.

4. Обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку (формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку через комплекс стимулювальних чинників; використання інтегративного ресурсу іноземної мови для здійснення професійно-особистісного саморозвитку; створення смарт середовища професійно-особистісного саморозвитку). Впровадження виокремлених педагогічних умов передбачало застосування комплексу методів, прийомів, проблемних ситуацій, що реалізували функцію стимулювальних чинників на емоційну, пізнавальну, соціальну і вольову сфери особистості майбутніх учителів іноземних мов; опрацювання проблематики професійно-особистісного саморозвитку із використанням метапредметності та інтегративного ресурсу іноземної мови через включення до змісту навчальних дисциплін («Практичний курс основної мови», «Аналітичне читання») тематичних теоретичних блоків, практикумів, кейсів, воркшопів, тренінгів, художньої літератури; практичне створення персонального смарт середовища у формі вебміксу, до структури якого включено авторський тематичний блог, веб-квест, індивідуальне електронне портфоліо та сукупність освітніх ресурсів мережі Інтернет.

Реалізація педагогічних умов здійснена за трьома етапами (прогностичний, проектувальний, практичний), кожен з яких детермінувався послідовним упровадженням педагогічних умов, розкриттям сутнісних характеристик компонентів досліджуваного виду готовності з використанням розробленого методичного супроводу (навчальний посібник «Професійно-особистісний саморозвиток педагога в контексті актуальних трендів освітньої парадигми сучасності», методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Практичний курс основної мови», смарт середовище за тематикою професійно-особистісного саморозвитку). Методичний супровід, підготовлений із урахуванням принципів особистісно орієнтованого підходу, відкритої, неперервної освіти, розвивального і електронного навчання, об'єднує в собі педагогічні технології, інформаційні освітні ресурси, дидактичні засоби і стимули для самопізнання, самоосвіти, самоконтролю та подальшої самореалізації особистості студента в обраній професії вчителя іноземних мов.

Ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку доведена результатами педагогічного експерименту, аргументована позитивними відгуками викладачів і студентів, які брали участь в експерименті.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку, що зумовлено індивідуальністю процесу саморозвитку особистості та професійних компетентностей, які потребують вдосконалення та варіативності навчально-методичного забезпечення з підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо за такими напрямками, як поглиблення теоретико-методологічних аспектів інтерактивної взаємодії та менторського супроводу суб'єктів інформаційного середовища професійно-особистісного саморозвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Нечепоренко М. А. Дефінітивний аналіз поняття готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Наукові записки вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*, 2014. Вип. 42. С. 233–236.
2. Нечепоренко М. А. Інтегративний ресурс іноземної мови в контексті проблеми професійно-особистісного саморозвитку майбутнього учителя. *Science and education a new dimension. Pedagogy and Psychology*, 2015. V (57), Issue 129. P. 25–28.
3. Нечепоренко М. А. Характеристика структурних компонентів готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. Сучасні освітні технології у професійній підготовці фахівців аграрного профілю: монографія/ О. М. Джеджула, О. В. Солоня, Р.В. Будяк. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С. 38–47.
4. Нечепоренко М. А. Інформаційно-освітнє середовище як фактор формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Теорія і методика професійної освіти*. 2017. № 12. URL: https://ivet-ua.science/images/Journals_IPTO/TMPO/TMPO_12_2017.pdf
5. Нечепоренко М. А. Мотивація як ключовий фактор формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Наукові записки Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: педагогіка, 2017. Вип. 2. С. 102–109.
6. Нечепоренко М. А. Характеристика рівнів, критеріїв, показників готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Педагогічний альманах*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. Вип. 39. С. 164–171.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Гордійчук (Нечепоренко) М. А. Формування професійно - педагогічної культури майбутніх учителів іноземних мов у процесі фахової підготовки. *Сучасні*

тенденції освіти: збірник наукових праць за мат. VI наук. конф., присвяченої дню народження канд .пед. наук., доц. С. В. Будака (Миколаїв, 26-27 квітня 2013 р.). Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. С. 197–203.

8. Нечепоренко М. А. Сучасні підходи до визначення сутності готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Сучасні тенденції освіти: Актуальні проблеми германістики та перекладознавства*: збірник наукових праць професорсько-викладацького складу за мат. VII наук.-практ. конф., присвяченої дню народження канд .пед. наук., доц. С. В. Будака (Миколаїв, 24-25 квітня 2014 р.). Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2014. С. 345–350.

9. Нечепоренко М. А. Модель формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці*: мат. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.(Вінниця, 17 лютого 2016 р.).Вінниця: ВНАУ, 2016. С. 242– 249.

10. Нечепоренко М. А. Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку через опрацювання іншомовних художніх творів. Актуальні наукові дослідження в сучасному світі: мат. XXV Міжнар. наук. конф. (Переяслав-Хмельницький, 26-27 травня 2017 р.). Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 68–71.

11. Нечепоренко М. А. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в контексті формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці*: мат. II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 28 лютого 2017р.). Вінниця: ВНАУ, 2017. С. 184– 187.

12. Нечепоренко М. А. Особливості використання Інтернет сервісів та розробки контенту інформаційно-освітнього середовища професійно-особистісного саморозвитку майбутніх учителів іноземних мов. *Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці*: збірник тез за мат. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.(Вінниця, 27 лютого 2018 р.). Вінниця: ВНАУ, 2018. С. 258– 261.

13. Нечепоренко М. А. Впровадження технології контекстного навчання з метою формування професійної компетентності майбутніх фахівців. *Проблеми математичної освіти: виклики сучасності*: мат. міжнар. наук.-метод. інтернет-конф. (Вінниця, 17-18 травня 2018 р.). Вінниця: ВНТУ, 2018. С. 410–413.

14. Netscheporenko M. Charakteristik von den Strukturellen Komponenten der Bereitschaft der zukünftigen Sprachlehrer zur professionell-persönlichen Selbstentwicklung. *Science, research, development. Pedagogy: proceedings of international science-practical conference*. (Poznan, 29. 09.2018-30.09.2018). Warszawa: «Diamond trading tour», 2018. P. 54–58.

Праці, що додатково відображають наукові результати дослідження

15. Джеджула О.М., Нечепоренко М. А., Хом'яківський Л. Ю. Інформаційні освітні університетські середовища як інтегративна база впровадження інноваційних технологій. *Оновлення змісту, форм та методів навчання в закладах освіти*: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету, 2017. Вип.16 (59). С.29 – 31.

16. Джеджула О. М., Нечепоренко М. А. Професійно-особистісний саморозвиток в контексті актуальних трендів освітньої парадигми сучасності: навчальний посібник. Миколаїв: Формат, 2018. 169 с.

17. Нечепоренко М. А. А ти готовий до професійно-особистісного саморозвитку?: методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни «Практичний курс основної мови». Миколаїв: Формат, 2018. 160 с.

АНОТАЦІЇ

Нечепоренко М. А. Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04.– теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2019.

У дисертації з'ясовано стан проблеми формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку в педагогічній теорії і практиці фахової підготовки учителів іноземних мов в Україні та закордоном.

Обґрунтовано та вивчено теоретичні основи формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. Конкретизовано смислові значення поняття «готовність майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку». Визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку: формування мотивації до професійно-особистісного саморозвитку через комплекс стимулювальних чинників; використання інтегративного ресурсу іноземної мови для здійснення професійно-особистісного саморозвитку; застосування смарт середовища професійно-особистісного саморозвитку. Розроблено структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку.

Ключові слова: майбутні вчителі іноземних мов, готовність до професійно-особистісного саморозвитку, структурно-функціональна модель формування готовності, педагогічні умови.

Нечепоренко М. А. Формирование готовности будущих учителей иностранных языков к профессионально-личностному саморазвитию. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Тернополь, 2019.

В диссертации выяснено состояние проблемы формирования готовности будущих учителей иностранных языков к профессионально-личностному саморазвитию в педагогической теории и практике профессиональной подготовки учителей иностранных языков в Украине и за рубежом.

Обоснованы и изучены теоретические основы формирования готовности будущих учителей иностранных языков к профессионально-личностному саморазвитию. Конкретизированы смысловые значения понятия «готовность будущих учителей иностранных языков к профессионально-личностному саморазвитию». Определены, теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования готовности будущих учителей иностранных языков к профессионально-личностному саморазвитию: формирование мотивации к профессионально-личностному саморазвитию через комплекс стимулирующих факторов; использование интегративного ресурса иностранного языка для осуществления профессионально-личностного саморазвития; применение smart среды профессионально-личностного саморазвития. Разработана структурно-функциональная модель формирования готовности будущих учителей иностранных языков к профессионально-личностному саморазвитию.

Ключевые слова: будущие учителя иностранных языков, готовность к профессионально-личностному саморазвитию, структурно-функциональная модель формирования готовности, педагогические условия.

Necheporenko M. A. Formation of future foreign languages teachers' readiness to professional-personal self-development. – The manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil, 2019.

Multifunctional activity of the teacher of foreign languages, dynamic changes in the field of his professional training, the need for continuous improvement of professional competencies and personal determinants of future teachers of foreign languages, and also due to these factors the need for pedagogical universities in the implementation of scientifically developed methodology, that will ensure the formation of active professional individuality of the future specialist, will allow the future teacher of foreign languages to reach the peaks of development of their personality, led to the choice of the topic of the dissertation study "Formation of future foreign languages teachers' readiness to professional-personal self-development".

The thesis investigates the problem of forming the readiness of future teachers of foreign languages to professional-personal self-development in the pedagogical theory and practice of professional training of foreign languages' teachers in Ukraine, Germany, the United Kingdom and in the United States. The theoretical bases of professional-personal self-development are substantiated and studied.

The semantic meanings of the concept "professional-personal self-development", "readiness of future teachers of foreign languages to professional-personal self-development" are specified. Due to our study, the *readiness of future teachers of foreign languages to professional-personal self-development* is defined as a complex professionally-personal formation, integrating in its structure motivational-dispositional, informational-integrative, personal-regulating, reflexivity-correcting components, aimed to raise the level of professionalism and self-realization of the personality of future teachers of foreign languages.

The pedagogical conditions of formation of future foreign languages teachers' readiness to professional-personal self-development (formation of motivation to professional-personal self-development through a complex of stimulating factors; the use of an integral resource of a foreign language for accomplishing professional-personal self-development; creating a smart environment of professional-personal self-development.) are determined and theoretically substantiated.

The structural-functional model of forming the readiness of future teachers of foreign languages to professional-personal self-development is developed. The motivational-stimulating, cognitive, internal, reflexive criteria and relevant indicators of the readiness of future foreign languages' teachers to professional-personal self-development are identified and characterized. According to the determined criteria are defined and experimentally checked the low, medium and high levels of the formation of future foreign languages' teachers' readiness to professional-personal self-development.

The recommended forms of organization of the educational process are practical classes, independent work, group work, trainings, workshops, individual and group consultations, round tables, disputes, conferences, independent work with the use of information resources, individual search work, visiting the open lessons of leading teachers. The effectiveness of the use of the active methods, the method of projects, the methods of problem learning (discussions, modeling of problem situations, educational games), methods of independent and group extracurricular work (working out of literature in a foreign language, online work with interactive programs), method of cases, Portfolio method, a web-quest is experimentally confirmed.

The integrated phased methodology of formation of future foreign languages' teachers' readiness to professional-personal self-development, that includes the predictive, design and practical stages, has been developed. A smart environment of professional-personal self-development is a web mix, that include the author's thematic blog, the electronic portfolio, a web quest, educational textbook (the text and the tasks in form of thematic cases contain hyperlinks to additional sources).

Key words: future teachers of foreign languages, readiness to professional-personal self-development, structural-functional model of forming the readiness, pedagogical conditions.

Підписано до друку 04.03.2019 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 03/19/2-2

Віддруковано у видавничому центрі «Вектор»
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.
ФОП Осадца Ю. В.